

Monivuotinen rahoituskehys – kasvua ja investointeja EU-rahoituksella 2028–2034

EU:n seuraavaa monivuotista rahoituskehystä (MFF) vuosille 2028–2034 valmistellaan poikkeuksellisen epävarmassa kansainvälisessä tilanteessa. Globaali valtakilpailu ja monenkeskisen yhteistyön kyseenalaistaminen, Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja kasvanut puolustusinvestointien tarve, ilmastokriisi, luontokato, kiihtynyt teknologiakilpailu ja heikot talousnäkymät sekä unionin tuleva laajentuminen haastavat uudistamaan niin EU:n politiikan ohjauskeinoja kuin monivuotista rahoituskehystä.

Tässä tilanteessa EU:n tavoitteiden ja rahoituksen yhteensovittaminen on entistä vaativampi tehtävä. Rahoituskehysten on kuitenkin elettävä ajassa. **EK tukeekin komission poliittisissa suuntaviivoissa esitettyä ajatusta kehyksen uudistamisesta niin, että se on selkeämpi, yksinkertaisempi ja kohdentuu nykyistä vahvemmin valittuihin strategisiin painopisteisiin.** Myös rahoituksen tulospäätöksiä ja varojen käytön tehokkuutta tulee vahvistaa. Kehyksen rakennetta uudistettaessa on tärkeää varmistaa, että aiempaa suurempi osuus EU-rahoituksesta jaetaan kilpailullisin perustein. Samalla on yksinkertaistettava EU-rahoituksen hakemiseen liittyviä menettelyjä esimerkiksi yhden luokun mallia hyödyntämällä.

EK:n näkemyksen mukaan seuraavan monivuotisen rahoituskehysten ohjaavana periaatteena tulisi olla varojen käyttö sellaisiin kohteisiin, joilla tuotetaan **aitoa eurooppalaista lisäarvoa**. On tunnistettava alueet, joilla yhteiset toimet tuottavat tehokkuushyötyä yhteisten tavoitteiden edistämisen näkökulmasta, lisäävät unionin kriisinkestävyyttä ja vahvistavat EU:n edellytyksiä menestyä globaalissa kilpailussa. Näiden tulisi olla etusijalla EU-varojen käytössä. Vastaavasti on myös kyettävä vähentämään panostuksia siellä, missä yhteisten toimien lisäarvo on vähäisempää.

EU-varoja ei myöskään tule myöntää jäsenvaltioille, jotka toimivat EU:n yhteisten arvojen ja oikeusvaltioperiaatteen vastaisesti. **EK pitää tärkeänä, että EU-rahoituksen ehdollisuutta edelleen vahvistetaan ja varojen käytön valvontaa tehostetaan.** Vastuullista varainkäyttöä edistävät myös oikeusvaltiomekanismin tarjoamien mahdollisuuksien aktiivinen hyödyntäminen ja siihen liittyvä yhteistyö hakijamaiden kanssa.

Ottaen huomioon tarpeet Ukrainan tukemiseen, puolustusteollisuuden vahvistamiseen ja puhtaan siirtymän edistämiseen, on syytä varautua siihen, että EU:n rahoituskehysten koko tulevalle kaudella hieman kasvaa. EK katsoo, että kasvanut rahoitustarve olisi katettava ensisijaisesti kehyksen puitteissa resursseja uudelleenkohdentamalla, kehittämällä EU:n omia varoja tai lisäämällä jäsenmaiden maksuosuuksia EU:n budjettiin. Yhteistä velkaa tulisi käyttää vain viimesijaisena keinona.

Jos uusia omia varoja otetaan käyttöön, tulisi niiden edistää EU:n strategisten tavoitteiden saavuttamista ja tuottaa eurooppalaista lisäarvoa. Niiden ei tule myöskään vaikuttaa kielteisesti Euroopan globaaliin kilpailukykyyn tai Suomen suhteelliseen kilpailuasemaan, esimerkiksi maantieteellinen sijaintimme huomioiden.

Edellä mainittujen periaatteiden lisäksi EK pitää tärkeänä tulevan rahoituskehysten arvioimista erityisesti seuraavan viiden temaattisen tavoitteen näkökulmasta:

1. Ukrainan tukeminen
2. Strategiset investoinnit
3. Suomen saavutettavuus
4. Tutkimus ja kaupalliset innovaatiot
5. Kriisinkestävyys ja puolustus

1. Ukrainan tukeminen

EU:lla on erityissuhde Ukrainaan, joka neuvottelee parhaillaan myös EU-jäsenyydestä. Lyhyellä aikavälillä EK tukee voimakkaasti sitä, että Ukraina saa unionilta ja sen jäsenvaltioilta kaiken tarvittavan sotilaallisen ja humanitaarisen tuen. Pitkällä aikavälillä Ukrainan puolustuksen vahvistaminen sekä ihmisten ja yhteiskunnan toimintakyvyn varmistaminen ovat keskeisiä prioriteetteja. Ukrainalle on tarjottava uskottava polku kohti unionin jäsenyyttä, ja sille on annettava mahdollisuus tulla jo ennakoivasti osaksi EU-yhteistyötä, kun tätä koskevat vaatimukset täyttyvät.

Ukrainan taloudellisten tarpeiden tulee olla myös seuraavan monivuotisen rahoituskehiksen vahva prioriteetti, mukaan lukien **pitkäaikainen rahoitusjärjestely jälleenrakentamista varten**. Pitkän aikavälin jälleenrakennusta ja sen rahoitusta varten kannustamme komissiota laatimaan viipymättä eurooppalaiseen ratkaisutarjoamaan pohjautuvan suunnitelman, joka olisi toiminnassa jo ennen seuraavaa monivuotista rahoituskehystä (MFF). Samaa on pyytänyt myös Euroopan parlamentti 17.7.2024 antamassaan päätöslauselmassa.

Tämän pitkän aikavälin rahoituksen tulisi perustua tarkoitusta varten luotuun Ukraine Facilityyn ja sen Ukraine Investment Fundiin (UIF) joita ehdotamme laajennettavaksi. Laajennetun UIF:in tulisi pyrkiä kumuloimaan noin 150 miljardin euron keskipitkän ja pitkän aikavälin jälleenrakennusinvestoinnit. Kansainvälisten kehityspankkien ja kansallisten kehitysrahoituslaitosten lisäksi myös **vientiluottolaitosten (Finnvera) tulisi toimia UIF:n rahoituksen kanavana**. Näin nopeutettaisiin jälleenrakennusta ja varmistettaisiin erityisesti eurooppalaisten yritysten osallistuminen. EU-yritysten jälleenrakennuspanoksilla tuetaan myös Ukrainan EU-jäsenyyssprosessia ja jälleenrakennusta EU:n teknisten standardien pohjalta. Muussakin EU:n ulkosuhderahoituksessa tulisi jatkossa hyödyntää vientiluottolaitoksia, kuten Global Gatewayn kaltaisen rahoituksen kanavoinnissa esimerkiksi kriittisiä raaka-aineita koskevissa hankkeissa. Eurooppalaisten yritysten osallistumisen varmistaminen on Euroopan strateginen etu.

2. Strategiset investoinnit

Kasvun käänteen aikaansaaminen, puhtaan siirtymän toteuttaminen kilpailukykyä edistävällä tavalla sekä teknologiakyvykkyyden ja taloudellisen turvallisuuden vahvistaminen edellyttävät EU:lta mittavaa määrää investointeja lähivuosina. Siksi myös tulevan rahoituskehiksen on tarjottava tukea ja kannustimia strategisten investointien edistämiseen. Kasvavan EU-rahoituksen vastapainona on ryhdyttävä myös **vähentämään valtiontukien aiheuttamaa kilpailuvääristymää sisämarkkinoilla**. Sisämarkkinoiden ja rahoituskehiksen voimakkaan kehittämisen avulla on mahdollista varmistaa EU:n kilpailukykyisyys investointiympäristönä luopuen samalla valtiontukijoustoista, eikä CISAF-joustoja saakaan ulottaa uuden MFF:n kanssa päällekkäin.

Strategisten investointien vauhdittamiseksi EK esittää **uutta EU-tason investointirahoituksen välinettä**, joka perustuisi kilpailullisuusperiaatteelle. Tällaisen rahoituskokonaisuuden tulisi olla kooltaan riittävä (n. 400–500 miljardia euroa), jotta se vastaisi EU:n strategisiin tarpeisiin ja auttaisi purkamaan valtiontukisääntöjen nykyisiä poikkeuksia. EK:n näkemyksen mukaan se voisi sisältää sekä avustuksia että lainoja, esimerkiksi 50 % - 50 % jakaumalla. Ehdotettu Euroopan kilpailukykyrahasto tulisi luoda näiden suuntaviivojen mukaisesti, ja lainanannossa voidaan käyttää myös Euroopan investointipankin (EIP) asiantuntemusta. Rahoituksen käytön tehostaminen on olennaista strategisten investointien edistämiseksi.

IPCEI-hankkeiden (Important Projects of Common European Interest) kehittämisessä ja mahdollisessa laajentamisessa on vaalittava niiden perustumista excellence-periaatteelle (tavoitetasona 'global state of art'). Erityisen tärkeää tämä on, jos hankkeille suunnataan jatkossa myös EU-rahoitusta. Jos EU-rahoituksen tavoitteena on tukea sellaisten yritysten osallistumista, jotka eivät voi saada tarvittavaa tukea omalta jäsenmaaltaan, tulisi rahoitus toteuttaa nykyisiä koheesiovaroja uudelleen kohdentamalla.

3. Suomen saavutettavuus

Muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa on äärimmäisen tärkeää turvata Suomen saavutettavuus useasta eri näkökulmasta. Toimivat ja hyväkuntoiset liikenne-, energia- ja tietoverkot tukevat eri alueiden saavutettavuutta ja takaavat sisämarkkinoiden toiminnan. Ne ovat myös edellytys investointien houkuttelemiselle Suomeen. EU-tasolla on olennaista huomioida itäisen rajan strateginen merkitys koko Euroopan turvallisuudelle.

Saavutettavuuden edistämiseksi verkkojen Eurooppa -rahoitusvälineellä (CEF) tai vastaavalla eurooppalaista lisäarvoa ja rajat ylittäviä hankkeita tukevalla instrumentilla tulee olla merkittävä rooli tulevassa rahoituskehyksessä. Sen jakokriteerien tulisi perustua strategisten hankkeiden paremmuuteen ja kansainvälisen saavutettavuuden parantamiseen.

Liikenneverkkojen osalta instrumentin rahoituskriteerien on vastattava kilpailukyvn, saavutettavuuden, huoltovarmuuden, häiriönsietokyvn ja sotilaallisen liikkuvuuden lisääntyneisiin tarpeisiin. Lisäämällä resursseja sotilaalliseen liikkuvuuteen vahvistamme myös unionin ulkorajaa. Suomi tulee integroida häiriövarmemmin EU-alueeseen niin maantie-, meri- kuin raideliikenteen investoinneilla (pohjoisen tieyhteydet ja selvitykset tunneli-siltaratkaisusta, eurooppalaisen raideleveyden rakentaminen, satamien kehittäminen). Liikenteelle tarvitaan oma rahoitusinstrumenttinsa, jonka avulla voidaan turvata eurooppalaisten liikenneverkkojen (TEN-T) loppuunsaattaminen erityisesti niillä alueilla unionista, joiden saavutettavuus on kärsinyt geopolitiikan muutoksista.

Myös maiden välisten energiyhteyksien kehittäminen on keskeistä Euroopan kilpailukyvn ja turvallisuuden kannalta. EU:n verkkojen rahoitusta tulisi suunnata rajat ylittäviin strategisiin energainfrastruktuuriprojekteihin ja siirtokapasiteetin vahvistamiseen.

EU:n digitaalisen saavutettavuuden tavoitteena tulee olla nopeat verkkoyhteydet ja datan vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla. Tekoäly- ja laskentainfrastruktuuriin, kuten datan saatavuuteen sekä suurteho- ja kvanttilaskentaan, on kohdennettava EU-rahoitusta. Verkkoyhteyksiä on kehitettävä teknologianeutraalisti ja markkinalähtöisesti. Lisäksi taajuussäätelyn tulee tukea kasvavaa datan käyttöä. 6G-markkinaa on edistettävä välttämällä riippuvuutta kolmansista maista.

Nykytilanteessa kriittisen tärkeää on varmistaa kansainvälisten, erityisesti merenalaisten, tietoliikenne- ja energiansiirtoyhteyksien käytettävyys panostamalla yhdessä niiden suojaamiseen ja korjauskyvykkyyteen.

Venäjän aloittamalla hyökkäyssodalla on ollut laajoja taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia itäisiin raja-alueisiin. Tulevalla rahoituskaudella tarvitaan kohdennettua EU-rahoitusta erityisesti näille alueille. Raja-alueille kohdennettavassa uudessa EU-rahoitusvälineessä on korostettava sellaisia kriteereitä, jotka tukevat unionin taloudellista kasvua ja mahdollistavat kilpailukykyä tukevia investointeja, alueiden erityispiirteet huomioiden. Sopivia rahoituskohteita voisivat infran lisäksi olla niin elinkeinopolitiikka, koulutus kuin TKI-investoinnit, jotka ovat kasvun näkökulmasta olennaisia tekijöitä. Rahoituksen kriteereissä tulisi painottaa Venäjän rahan läheisyyttä ja sen pituutta.

4. Tutkimus ja kaupalliset innovaatiot (TKI)

TKI-rahoituksella on keskeinen rooli EU:n innovaatiolähtöisen talouskasvun, kilpailukyyn ja teknologisen suvereniteetin edistämässä. Tutkimuksen puiteohjelman (nyk. Horisontti-ohjelma) nykyinen kolmipilarinen rakenne tulisi säilyttää, sillä sen avulla on menestyksekkäästi toimeenpantu EU:n strategioita ja uudistettu teollisuutta. Rakenne vastaa hyvin modernin TKI-toiminnan tarpeisiin koska sekä perustutkimus ja kaupallistaminen ovat saman ohjelmarakenteen sisällä.

Yritysvetoisen TKI-toiminnan edistämiseen tarkoitettu puiteohjelman pilari 2 on ratkaiseva innovatiiviselle teollisuudelle ja välttämätön kaupallisesti skaalautuvien ratkaisujen tuottamiskyvylle Euroopassa. Pilarien välistä yhteistyötä ja yritysten roolia tulevassa pilarissa 2 on lisättävä. Ohjelmien laatuun ja tarkoituksenmukaisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota esimerkiksi lisäämällä ohjelmavalikkoon yritysveltoiset markkinatarpeista lähtevät TKI-ekosysteimirahoitukset.

Talouskasvun, strategisen kilpailukyyn sekä omavaraisuuden ja digivihreän kaksoissiirtymän toteuttamisen tulisi olla TKI-politiikan ja sen rahoituksen ytimessä. Kolmipilarinen puiteohjelma on merkittävin työkalu tavoitteiden saavuttamiseksi. Siksi sen rahoituksen taso, ja aivan erityisesti pilari 2. rahoitus, olisi seuraavalla rahoituskaudella kaksinkertaistettava.

Toimiva sisämarkkina ja markkinatalouden periaatteista kiinni pitäminen ovat myös TKI-toiminnassa tärkeitä kulmakiviä, joista ei tule luopua. Pikemminkin on parannettava kaikkien toimialojen ja yritysten mahdollisuutta kehittää omaa kilpailukykyään TKI-toiminnan kautta.

5. Kriisinkestävyys ja puolustus

Yhdessä uuden kilpailukykyrahaoston keskeisistä teemoista on nostettava puolustusteollisuuden ja avaruusteknologian kyvykkyyksien ja investointien vauhdittaminen. Puolustusteollisuuden piirissä toimii kasvava joukko yrityksiä, jotka ovat aktiivisia myös siviilimarkkinalla. Samoin siviilipuolen yrityksiä tulee kannustaa tarjoamaan tuotteita ja ratkaisuja puolustussektorille. Nykyisten puolustuksen rahoitusinstrumenttien kehittämisen lisäksi niin kaksikäyttö - kuin puolustusteollisuuden ratkaisut tulee huomioida kattavasti muissa EU:n rahoitusvälineissä. Puolustussektorin rajoitukset osallistua EU:n ohjelmiin tulee purkaa.

Sotilaallinen liikkuvuus sekä logistinen kriisinkestävyys ja häiriönsietokyky on huomioitava voimakkaasti tulevassa CEF:ssä. Investointipanostuksia on kohdennettava erityisesti niille alueille ja kohteisiin, jotka ovat voivat olla haavoittuvimpia poikkeusolosuhteissa.

EDIP:iin sisältyvää European Defence Projects of Common Interest -instrumenttia on rahoitettava jatkossa uuden rahoituskehysten puitteissa jäsenmaiden ja yritysten investointien vivuttamiseksi vaikuttavasti. Instrumentilla on vauhditettava vahvojen eurooppalaisten ekosysteemien luomista, jotka kykenevät vastaamaan EU-jäsenmaiden ja Naton hahmottamiin puolustusteollisuuden teknologisiin ja tuotannollisiin kyvykkyystarpeisiin.

Lisätiedot

Penna Urrila, pääekonomisti, penna.urrila@ek.fi

Lotta Nymann-Lindegren, johtaja, EU-asiat, lotta.nymann-lindegren@ek.fi

Oona Juonala, asiantuntija, oona.juonala@ek.fi